

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Summula Casuum Conscientiæ

In Qva Agitur De Præceptis Ecclesiæ, De Officio Confessarii, Ac De
Censuris

Petrus <a Sancto Josepho>

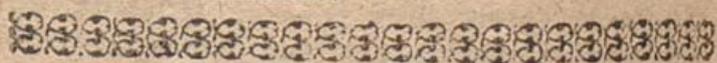
Coloniæ Agrippinæ, 1652

Capvt I. De censuris in genere.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41572

aduertit, quamdiu pœnitens non longè ab eo distans, genibus flexis orat, quidam dicunt sic distanti abolutionem posse impendi, quia voluntas habitualis obtinendi absolutionem adhuc in eo perseverat. Non tamen dubito quin tutius sit pœnitentem tunc vel aduocare, vel adire, ei que absolutionem impedere.

Præterea non tenetur confessarius per se restituere, quando pœnitentem non monuit vt restitueret, cum ex officio confessarii non teneatur procurare bonum creditoris, sed salutem pœnitentis promouere. Imò & si confessarius bona fide dixerit, non esse restituendum, nec possit pœnitentem monere, restituere non tenetur. Si tamen ex culpa lata, vel ex ignorantia crassa monuit restituendum non esse, tenetur restituere, nisi opportunè moneat pœnitentem vt restituat. Quia sic ex graui culpa, est causa damni creditori illati.

OPVSCVLVM III.

DE CENSVRIS ECCLESIE.

CAPVT I.

DE CENSVRIS IN GENERE.

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex sit censura, & à quo infligi possit.

DVBIVM est, quid sit censura. Respondeo censuram hoc vel simili modo posse describi. Censura est pœna spiritualis per quam delinquens quorundam spiritualium bonorum vsu priuatur. Quod vt clarius intelligas.

Nota 2.

Nota 1. Censuram dici pœnam spirituale[m] vt distinguitur à pœnis corporis, quæ interdum, à potestate Ecclesiastica infliguntur, vt sunt ieiunium, incarceration, &c.

Nota 2. per censuram non priuari hominem bonis spiritualibus internis, cuiusmodi sunt gratia, virtutes, & merita; his enim nemo inuitus priuari potest, sed tantum bonis externis communibus, qualia sũt auditio Missæ, participatio Sacramentorum, &c. Quamuis autem censura priuet interdum vsu corporaliũ, id non fit nisi per ordinem ad spirituale bonum illius, cui talis pœna infligitur, vt nimirum confusus ad mentem redeat; vel etiam aliorum, ne ex illius consortio inficiatur.

Nota 3. censuram vt priuat tantum vsu bonorum spiritualium, distingui ab irregularitate, depositione, & degradatione; quia hæc quantum in se est, ipsam potestatem spiritualement homini simpliciter, & irrevocabiliter adimunt: adeoque non tolluntur nisi per dispensationem seu relaxationem legis, vel sententiæ simpliciter, seu irrevocabiliter latæ. Cùm tamen censura, quia est pœna medicinalis; per modum vinculi facile solubilis, tollatur per absolutionem posita resipiscentia Rei, quam maximè intendit.

Nota 4. censuram infligi tantum per Ecclesiasticam potestatem, seu per superiores Ecclesiasticos, habentes iurisdictionem spiritualement in foro externo. Quò fit vt nec iudices seculares censuras ferre possint, nec priuatio sacrorum, quæ interdum imponitur in Sacramento pœnitentiæ, sit censura.

Dubium est 2. quotuplex sit censura. *Respondeo 1.* Tres esse tantum censuras propriè dictas, nempe excommunicationem, suspensionem, & interdictum. Quæ diuisio maximè sumitur ex iure canonico, & ex cõmuni Theologorum consensu. Additur autem à nonnullis congruentia non spernenda, sumpta ex triplici modo quo quis vsu sacrorum priuari potest:

nam vel censura priuat omnibus fere bonis exter-
nis, tam actiue, quam passiue: vel tantum aliqua co-
rum parte, idque aut actiue duntaxat, aut etiam pas-
siue. Si primo modo, est excommunicatio; si secun-
do est suspensio: si tertio, est interdictum, vt ex eo-
rum effectibus clarius intelligetur.

Respondeo 2. censuram rursus diuidi, vt alia sit à iu-
re, alia ab homine. Censura à iure dicitur, quæ fertur
à legislatore aliquod statutum perpetuum conden-
te. Censura verò ab homine, quæ fertur à Superiore
præceptum aliquod transitorium imponente.

Quo loco aduerte, inter has censuras illud esse dif-
ferentiam, quod prior manet quamdiu statutum non
reuocatur, etsi illius conditor mortuus sit, aut iuris-
dictionem amiserit. Posterior verò non habet vim,
nisi quamdiu durat conditoris iurisdictio, vtraque
tamen semel incurta manet, donec relaxetur.

Respondeo 3. aliter diuidi censuram, vt vna sit lata
sententiæ, alia ferendæ. Prior est quæ ipso facto in-
curritur: posterior, quæ non nisi post sententiæ iudi-
cis. Quænam autem censura sit lata, quænam feren-
dæ sententiæ, ex sequenti regula intelligi poterit.

Quando in lege dicitur, si quis id fecerit, excom-
municatur, vel, est excommunicatus: vel, sit excom-
municatus: vel, subiaceat excommunicationi: vel,
declaro eum esse excommunicatum; vel quid simi-
le, est excommunicatio lata sententiæ. Et similiter
quando additur aliqua particula denotans censu-
ram eo ipso incurri, vt & quando dicitur, Anathema
sit.

Est autem excommunicatio sententiæ ferendæ,
quando dicitur, incurrat excommunicationem, vel
præcipimus sub pœna excommunicationis, vel iu-
bemus vt excommunicetur: vel prohibemus sub in-
terminatione excommunicationis. Idemque à pari
de aliis censuris dici debet.

Quòd si ex terminis legis probe nequeat intelligi,
an censura sit lata, an ferendæ sententiæ, resque
sub

sub dubio maneat, praesumendum erit esse tantum
sententia ferenda: cum ex vulgari regula iuris, fau-
res sint ampliandi, & odia restringenda.

Dubium est 3. quinam possint ferre censuras. Re-
spondeo 1. eos omnes qui habent iurisdictionem Ec-
clesiasticam in foro externo, posse per se loquendo
ferre censuras. Talis siquidem potestas, cum valde
necessaria sit ad rectum Ecclesiae regimen, iis omni-
bus competere debet.

Vnde summus Pontifex habet potestatem ordina-
tiam ferendi censuras in toto orbe, respectu Christi-
anorum. Item legatus à latere potest ferre censuras in
tota prouincia, ad quam mittitur. Et Episcopus in
sua diocesi, per ordinem ad suos subditos: qua eti-
am potestate gaudet vicarius illius Generalis. At
simplex Parochus, cum non habeat iurisdictionem in
foro externo, censuras propria autoritate ferre ne-
quit; nisi eam autoritatem per legitimam consuetu-
dinem obtinuerit.

Nota, cum censeatur eadem Episcopi, & Vicarii ge-
neralis iurisdictione, sicut & idem vtriusque Tribunal,
adeo vt appellatio non valeat à sententia vicarii ad
Episcopum; hinc fit vt quando suspenditur, vel ex-
tinguitur iurisdictione Episcopi, etiam Vicarii genera-
lis illius iurisdictione suspendatur, vel extinguatur.
Quare tunc ferre censuras ad Capitulum, & ad illius
Vicarium spectat.

Respondeo 2. foeminas non posse ex iure communi
ferre censuras, quia talis potestas non solet concedi
nisi clericis. An autem absolute sint capaces illius,
in dubium verti potest; qua in re sententia commu-
nior tria statuit: 1. non posse Praelatum summo Pon-
tifice inferiorem, potestatem ferendi censuras foe-
minae, sicut nec viro laico committere, quia id re-
pugnat iuri communi. 2. Pontificem Romanum id
posse, quia quod foemina nequeat ferre censuras, id
non repugnat iuri naturali, aut diuino, sed tantum
iuri communi Ecclesiastico, in quo Papa dispensare
potest.

potest : præsertim quia cum Abbatisse beneficia conferant, quæ sunt aliquid spirituale, dici non potest eas esse omnino incapaces iurisdictionis spiritualis. Tertio nunquam tamen de facto alicui feminæ potestatem ferendi censuras à sede Apostolica concessam fuisse, neque expedire ut concedatur.

Respondeo 3. eos qui habent potestatem ordinariam ferendi censuras, posse talem potestatem alteri delegare sicut autem à potestate ordinaria ferendi censuras, excluduntur laici, ita & à delegata: imò & clerici qui sunt coniugati, aut bigami. Quare ij non possunt Vicarij generales ab Episcopis iuritati.

Vbi nota delegatum ab Episcopo, aliove inferiori ad censuras ferendas, non posse ad hoc alterum subdelegare, sine speciali facultate delegantis. Legatus tamen à latere summi Pontificis potest id munus alicui delegare in sua prouincia.

ARTICVLVS II.

In quos censura ferri possit, & quæ de causa.

DVBIVM est i. quatenus censura affici possint. *Respondeo 1.* ut quis censura directe afficiatur, eum debere esse viuentem, cum Christus dederit Apostolis potestatem ligandi, & soluendi super terram, non sub terra, ut loquuntur summi Pontifices, id est, viuos, non mortuos.

Dico directe, nam Ecclesia prohibere potest, ne viuentes pro mortuo peccatore suffragia faciant, neue illius corpus donent sepultura, & eatenus eum indirecte excommunicare: sicut potest è contrà viuis concedere facultatem sepeliendi mortuum, & suffragia pro eo ferendi, sicque eum aliquatenus à censura absolueret vel absolutum declarare.

Ex quo intelligis, si Caius mandauit Titio ut clericum occideret, & Titius mandatum non expleuit

nisi post Caii mortem; Caium non incurrere excommunicationem, ob mortem clericus.

Respondeo 2. neminem posse directè affici censura, quin sit baptisatus, quia aliàs non est subditus Ecclesie: at censura non potest validè ferri nisi in subditum. Neque baptisatus qui non est doli capax, cum censura non feratur nisi ob peccatum. Imò etsi impubes habens rationis vsus, possit valdè censuris ligari, non tamen licet eum maiori excommunicatione afficere, quia eiusmodi pœna nimis grauis est, vt ea quis in tam tenera aetate plecti debeat. Verùm interdictum latum in communitatem aliquam etiam ab impuberibus seruari debet.

Non tamen requiritur actualis vsus rationis, vt quis censuram incurrat. Vnde si dum dormit Caius, ex illius mandato occiditur clericus, somnus non impepit quin Caius excommunicationem incurret. Idem die si Caius, antequam perficeretur illius mandatum, in amentiam incidit; tunc enim ob præcedens peccatum, excommunicatione à iure lata ligatus censetur.

Verùm si Caius committit peccatum, sub pœna censuræ ferendæ, prohibitum, tuncque antequam resipiscat, in amentiam incidit, etsi in eo casu possit validè à iudice excommunicari, non tamen æquum est vt excommunicetur, cum talis censura neque ipsi neque aliis sit profutura. Maximè si nulla habeat lucida interualla, & amentia medicorum iudicio credatur perpetua, aut valde diuturna. Quin potius valde rationi consentaneum est, vt in costatu absoluat, à censura, si quam antea incurrit.

Respondeo 3. etsi censura suspensionis, & interdicti ferri possit in communitatem, non tamen excommunicationem quæ longè grauior est pœna, in eam ferri posse: quia non decet innocentes cum nocentibus ea ligari. Quare si aliquando fertur excommunicatio in communitatem, ea non cadit nisi supra singulares illius personas, quæ criminis ob quod
ferretur,

fertur, sunt participes. Adeoque innocentes non incurrunt irregularitatem, si sacrum faciant; imo nec peccant, si absit scandalum.

Respondeo 4. Episcopos ligari excommunicatione generaliter lata à summo Pontifice, nisi illorum fiat exceptio. Non tamen ligantur censura suspensionis, vel interdicti ab eo generaliter lata, nisi expressè illorum mentio fiat, quia quo ad hæc à iure excipiuntur, Et idem dic de Prælatiis superioribus.

Dubium est 2. ob quam causam censura ferri possit. *Respondeo* censuram non posse infligi nisi ob peccatum, & si ea sit grauis, ad eam infligendam requiri peccatum mortale. Vnde non valet maior excommunicatio, vel grauis suspensio, vel graue interdictum latum pro peccato veniali v. c. pro leui furto, aut pro verbo otioso

Loquor de graui censura, leuis enim ferri potest pro peccato veniali. Vnde excommunicatio minor incurritur pro communicatione in humanis, cum excommunicato denunciato, aut notorio percussore clerici, quæ ex se est tantum venialis.

Nota 1. etsi affectus internus sit mortalis, si tamen externus ad peccatum mortale non sufficiat, grauem censuram non incurrit. Hinc non innodatur excommunicatione, qui clericum leuiter percutit, etsi fortè habeat affectum mortaliter prauum erga illum.

Nota 2. interdum materiam ex se aliàs leuem, posse prohiberi sub peccato mortali, sicque esse posse causam censuræ: si nimirum fiat grauis ex aliqua circumstantia. vt si graue alicubi oriatur scandalum, ex eo quod clerici comam nutriant. Vnde si Episcopus sub graui censura prohibeat clericis, ne ibi comam gestent violator talis præcepti peccatum mortale, & censuram incurrit.

Nota 3. eum qui furatus est materiam leuem, cum aliis quorum singuli abstulerunt etiam materiam leuem, ita tamen vt ex eorum omnium furtis fiat

materia

materia grauis, sufficiens ad mortale, cum inquam
 utpote peccati mortalis reum, ligari excommunica-
 tione in fures lata.

Responleo 2 non sufficere ad censuram, quod pec-
 catum sit mortale, sed praeterea requiri ut sit aliquo
 modo externum, quia Ecclesia de merè internis non
 iudicat. Vnde sicut non potest praecipere, aut prohi-
 bere actum, merè internum, ita nec propter omisso-
 nem, aut positionem illius censuram inferte.

Si tamen actus internus consideretur, ut coniu-
 ctus est cum externo, sic ab Ecclesia puniri potest:
 quò fit ut excommunicentur inquisitores, qui ex-
 dio, vel spe lucri puniunt innocentem. Et in senten-
 tia communi quae statuit, attentionem internam
 esse necessariam in recitatione officii, dicendum est
 excommunicationem ferri posse in eos qui volun-
 tarie, sine attentione horas recitant.

Nota 1. et si censura ferri nequeat propter actum per
 se occultum, seu spirituale, possit tamen ferri pro-
 pter actum per se externum, etsi per accidens sit oc-
 cultus. Vnde excommunicantur haeretici occulti,
 modo haeresim aliquo signo externo sufficienter de-
 clarauerint.

Nota 2. non sufficere ad censuram, quod actus ha-
 beat exterius malitiam mortalem, si cum actu inter-
 no proportionato coniunctus non sit. Vnde non ex-
 communicantur, qui bene interius sentientes de fi-
 de, aliquam haeresim exterius proferunt.

Responleo 3. requiritur ad censuram inferendam, ut
 peccatum coniunctum sit cum inobedientia, & con-
 tumacia per quam Ecclesiae praecipientis autoritas
 contemni videatur. Verum non opus est ut ille sit for-
 malis contemptus, sed virtualis, seu interpretatiuus
 sufficit in eo consistens, ut quis non absteineat a pec-
 cato, sciens illud ab Ecclesia sub graui poena pro-
 hiberi.

Ex qua doctrina sequitur 1. censuram validè inferri
 non posse, ob peccatum soli iuri naturali, aut diuino
 repug-

repugnans, sed requiri contumaciam quæ præceptū Ecclesiæ adiunctum spernatur.

Sequitur 2. censuram infligi non posse ob peccatum mere præteritum, quod nullam præsentem contumaciam adiunctum habet. Vnde etsi qui horas Canonicas non recitauit, possit puniri in pœnam talis peccati, non tamen propterea potest Superior eum excommunicare, aliaue censura propria afficere.

Quod si censura lata esset contra non recitantes officium, qui post sufficientem monitionē horas nō recitaret, censeretur, inobediens, & contumax contra præceptum Superioris, adeoque excommunicationem contraheret.

Respondeo 4. ad Censuram incurendam requiri, vt effectus quem superior prohibet, sit completus. Vnde Titius lapidem, vel sagittam in clericum iaciens, non incurrit excommunicationem contra percussores clericorum latam, si eum de facto non percutiat. Et similiter Caius, cuius mandato, vel consilio Titius clericum percutere tentauit, non ligatur excommunicatione in mandantes, vel consulentes lata.

ARTICVLVS III.

Quomodo multiplex censura incurratur, & quid dicendum de mandantibus, & consulentibus.

DVBIVM est, quomodo per plures actus, aut per vnicum multiplex incurratur censura. *Respondeo 1.* eum qui pluries committit actum, cui annexa est censura, plures incurere censuras, modo actus sint formaliter, & moraliter distincti: secus si talem distinctionem non habeant, esto physicè distincti sint.

Hinc eundem clericum pluribus ictibus, cum morali interruptione grauiter percutiens, plures excommunicationes incurrit. At non nisi vnicam, si pluri-

es sine interruptione morali eum percutiat, etsi grauius peccet. Quia moraliter hæc censetur vna tantum percussio, & vnum peccatum.

Respondeo 2. facientem aliquem actum realiter vnum, cui adiunctæ sunt duæ malitiæ specie distinctæ, quarum quælibet sub censura prohibita est, duplicem censuram incurrere. Vnde *sequitur 1.* si lata sit excommunicatio contra fures, & contra sacrilegos, eum qui furatur in Ecclesia, duplici excommunicatione innodari.

Sequitur 2. eum qui tempore interdicti, publicè excommunicatum in Ecclesia sepelit duplicem excommunicationem incurrere; imò quadruplicem, si ille etiam sit nominatim interdictus, & publicus usurarius.

Sequitur 3. eum qui monachum percutit, qui simul est clericus, duplici excommunicatione ligari: quia cum status clericalis, & monasticus inter se distincti sint, talis percussio duplicem specie malitiam habere censetur, adeoque duplicem excommunicationem infert, quarum altera lata est contra percutientes clericos, altera contra percutientes monachos.

Oppositum tamen dicendum est, si quis percutiat clericum habentem plures ordines; quia cum licet pluralitas ad eundem statum clericalem spectet, vna tantum censetur percussio, adeoque non nisi vnam excommunicationem infert.

Respondeo 3. ex aliquorum sententia, vnicò ictu percutientem plures clericos, non nisi vnam excommunicationem incurrere. Verùm alii communiter sentiunt plures incurrere, iuxta numerum clericorum; quia secundum moralem æstimationem, id perinde est ac si sigillatim singulos clericos percussisset.

Respondeo 4. non ligari duplici censura, facientem actum ab eodem Superiore pluries sub censura prohibito, neque prohibito à diuersis Superioribus

can-

eandem potestatem habentibus, v. c. à diuersis Pontificibus; quia moraliter censetur vnus Superior, et si diuersa sint personæ. Secus si à diuersis Superioribus distinctam potestatem habentibus v. c. à summo Pontifice, & ab Episcopo prohibitus sit; propter duplicem contumaciam formalem in eo actu reperiuntur.

Nota 1. hoc intelligi modo Superior censuram tulit tanquam suam. Nam si alter vult tantum censuram alterius innouare, aut publicare, non nisi vna censura incurritur. Vnde qui contra vnum aliquod statutum Bullæ cœnæ peccat, non nisi vnam censuram incurrit, et si hæc Bulla in ipsius Diœcesi singulis annis publicetur, & renouetur.

Nota 2. quando vnus Superior prohibet aliquid sub censura, itemque illius successor, iste tamen censuram reseruat, cum prior non reseruasset, id non sufficere vt præceptum transgrediens duplicem incurrat censuram, sed tantum vt censura quam incurrit, sit reseruata.

Dubium est 2. quando mandantes, vel consulentes fieri aliquid ligentur censura. *Respondeo 1.* mandantes innodari censura, et tiam non sequuto effectu, quando mandatum principaliter sub censura prohibetur. Quare ex communi sententia, mandantes aliquem occidi per assassinos, excommunicantur, etiam non sequuto effectu. Secus contingit si mandatum tantum accessorie prohibeatur, vt sit in statuto quo prohibetur sub censura percussio clericum.

Respondeo 2. interdum è contra mandantes, aut consulentes non incurrere censuram, sequuto effectu: quando scilicet illi ad talem effectum non influxerunt, quia mandatarius aliunde impulsus delictum patraturus erat. Quo fit vt si Titius ex odio priuato clericum interficiat, non habito respectu ad vllum mandatum, vel consilium extrinsecum, mandantes, & consulentes non ligentur excommunicatione. Secus

cus

cas si voluntatem Titij auxerint, vel ad citius interficiendum efficaciter impulerint.

Respondeo 3. vt mandans non ligetur censura, sequuto effectu, sufficere quod ante executionem mandatum reuocet, eaque reuocatio mandatario innotescat. Quia cum mandatum non fiat, nisi gratia ipsius mandantis eo retractato, mandans non censetur inuenire in effectum.

Vt autem consulens non incurrat censuram, non sufficit, ex multorum sententia, quod ante executionem consilium reuocet. Quia cum consilium utilitatem mandatarij spectet, potest illum mouere, quamuis retractatum sit. Vnde aiunt, consulentem, quando spectatis circumstantiis probabiliter dubitat, effectum vi consilij dati perficiendum, etsi illud reuocet, teneri eum monere contra quem consilium datum est, vt sibi caueat; non tamen ei debere personam indicare, quæ à proposito concepto abstinere non vult.

Alij tamen non improbabiler existimant, consulentem qui consilium quatenus potuit retractauit, censuram non incurrere, sequuto effectu. Quia tunc effectus non tam ipsius consilij suasionibus quam executorij malitiæ tribui debet. Quod maximè verum est, si consilium petens non tam rationibus quam autoritate consulentis ad effectum patrandum inductus fuit. Eademque ratione existimant, neque irregularitatem, neque restituendi obligationem contrahi à consulente, dictum suum serio retractante; cum non sit verè causa effectus.

Respondeo 4. certum esse, non sufficere ad non incurrendam censuram, quod mandans, aut consulens statim de mandato, aut consilio dato doleat, & conuincatur: quemadmodum non sufficit ad cauendam irregularitatem, quod iaciens sagittam in aliquem, actum contritionis eliciat, antequam eum interficiat. Quia adhuc telis actus iure ei imputari debet.

Nota 1. ex multorum sententia, eum non incurrere censuram.

censu-

cenfuram, qui Titio parato occidere clericum, consulit ut eum tantum percutiat, esto sequatur percussio, vel etiam occisio. Verum hæc sententia nobis non probatur, cum percutere clericum simpliciter sit malum, adeoque & illius percussorem consulere. Quare existimo eum qui Titio in eo casu, grauem clerici percussorem consulit, excommunicationem incurrere, si illum de facto ex eius consilio grauius feriat.

Nota 2. quæ hoc dubio dicta sunt de mandantibus, & consulentibus, intelligi debere in casu quo lex prohibens aliquid sub censura, comprehendit etiam mandantes, & consulentes. Vnde si lex de iis non loquitur, certum est eos censura non affici.

ARTICVLVS IV.

De loco in quo censura ferri potest, & in quo contrahitur.

DVBIVM est 1. an possit Episcopus ferre censuram in aliena Diocesi sine consensu Ordinarij. *Respondet* non posse, quando ad eam ferendam opus est iurisdictione contentiosa. Quia sic alienam iurisdictionem inuadere videtur. At quando iurisdictione contentiosa non est necessaria, posse.

Vnde Episcopus existens extra propriam Diocesim, potest ferre censuras in proprios subditos, pro re manifesta, ad quam non requiritur iuridica causæ cognitio, vel quæ si requiritur, in propria Diocesi facta est. Et similiter potest ibi proprium subditum, in foro conscientia, à censuris absoluerè.

Si tamen Episcopus extra proprium territorium vi eiceretur, posset in loco suo Episcopi operari viciniori, potest, etiam non obtenta licentia, ab Ordinario illius loci, iurisdictionem in suos subditos exercere, adeoque illos censuris afficere.

Dubium est 2. an censura ab Episcopo lata, obliget sub-

subditos extra Diocesim existentes. *Respondeo* 1. si censura sit lata per modum statuti, non obligare, ex communi sententia. Quia statutum afficit territorium, adeoque extra illud non obligat.

Vnde si Episcopus aliquis statuto edito, prohibeat sub poena excommunicationis latae sententiae, ne quis die festo ludat aleis, subditus illius ludens aleis die festo, in aliena Diocesi, non incurrit talem excommunicationem. Et idem die si ludat in loco Diocesis ab Episcopi iurisdictione exempto: quia id perinde est, ac si extra Diocesim luderet.

Hoc autem sic intellige, ut quamuis crimen sub excommunicatione prohibendum, in propria Diocesi inchoatum sit, non incurratur censura, si in aliena perficiatur: ut si stuprum sub censura prohibendum sit, & puellam quis vi abductam, extra propriam Diocesim violet: & similiter si quis hominem intra propriam Diocesim persequatur, & extra illam interficiat. Nisi illum ante egressum lethaliter vulnerasset: quia tunc homicidium in propria Diocesi substantialiter compleverit censetur.

Respondeo 3. quod de statuto diximus, à nonnullis ad sententiam extendi. Verum cum illud assignari soleat discrimen inter statutum, & sententiam, quod statutum afficit territorium, sententia vero ipsas personas, alii probabilius dicunt, subditos extra propriam Diocesim existentes, posse ligari censuris à proprio Episcopo, per sententiam latis.

Vnde si Episcopus simpliciter prohiberet clericis sub excommunicatione, ne aleis luderent, clericus qui in aliena Diocesi, vel in locis exemptis luderet, excommunicationem contraheret. Quod multò magis verum puto, si Episcopus specialiter prohiberet, ne clerici in aliena Diocesi, vel in locis exemptis luderent.

Quo loco *adverte* 1. ab omnibus concedi, si lata sit excommunicatio contra clericos ludentes aleis, ut compareant intra mensem, clericum qui extra territorium

ritorium lufit, ligari excommunicatione, faltem propter inobedientiam, nifi intra terminum præscriptum compareat.

Aduerte 2. certum apud omnes eſſe, exiſtentes extra proprium territorium, tunc faltem cenſura ligari, quando res circa quam peccant, exiſtit in proprio territorio. Quò fit vt ſi Epifcopus excommunicet non residentes in propriis beneficiis, excommunicationem incurrant etiam clerici, extra Diœceſim exiſtentes.

Aduerte 3. eum qui commiſit delictum in proprio territorio, vbi poſtea propter illud cenſura infligitur, eiufmodi cenſuram contrahere, etſi ſtatim poſt patratum delictum domicilium mutauerit. Vnde ſi Parisiis feratur excommunicatio contra eos qui aliquam Eccleſiam ſpoliarunt, niſi intra menſem reſtituant, Titius criminis reus incurrit excommunicationem, niſi intra tempus aſſignatum reſtituat, etſi ante latam cenſuram domicilium ſuum in alienam Diœceſim tranſtulerit.

Aduerte 4. eum qui delictum commiſit extra territorium, in quo domicilium habet, ſi coram proprio Epifcopo conueniatur, poſſe ab eo cogi ſub cenſura, vt parti læſæ ſatisfaciat. Et niſi intra terminum conſtitutum ſententiæ obediatur, in cenſuram incurere.

Dubium eſt 3. an cenſuræ latæ in aliqua Diœceſi ligent extraneos ibi per breue aliquod tempus commorantes. *Reſponſio* communis eſt, cenſuram alicubi latam per ſententiam, non ligare extraneos, niſi maiore anni parte ibi velint commorari: eam verò quæ fertur per modum ſtatuti, eos ligare. Et ratio diſcriminis eſt, quia ſententia directè fertur in perſonas, vt earum contumacia frangatur, quare non reſpicit niſi illos qui propriè ſubditi ſunt. Statutum verò per ſe primò prohibet delictum, & fertur pro ipſo territorio, vt quicumque in eo exiſtunt, tali modo operentur: vnde reſpicit etiam extraneos, quia obbe-

num

num commune, tenentur se conformare legibus propriis loci in quo versantur.

Nonnulli vero eiusmodi discrimen non admittunt, adeoque e contrario modo putant extraneos censura ligari, siue quia eorum aliqui generatim docent, extraneos non teneri per se loquendo, & secluso scandalo, ad leges particulares locorum, in quibus exiguo tempore commorantur siue quia alij etsi putent, extraneos iis legibus probabiliter tueri, quoad vim directiuam, ita vt peccent eas non obseruando, non tamen quoad vim coactiuam, ita vt incurrant censuras eiusmodi peccatis impositas. Quia id expresse decernitur in Cap. à nobis 2. de sententia excommunicationis, & aliunde non videtur consuetudine inductum vt extranei censuris ligentur, sicut vsus obtinet, vt leges ipsas obseruent.

Addi potest faciendum saltem esse, si extraneus peccet contra statutum, aut contra sententiam qua aliquid prohibetur, aut præcipitur sub censura, eum tam ratione delicti, Episcopo illius loci fieri subditum, adeoque ab eo posse citari, quamdiu ibi manet, etsi comparere, aut satisfacere renuat, censura affici.

ARTICVLVS V.

De causis excusantibus ab incursum censura.

QVBIVM est 1. de ignorantia. *Respondeo* 1. censuram non incurri ab eo qui ignorat inculpabilitate operi malo quod perpetrat, adiunctam esse censuram. Quia cum censura grauis sit poena, æquum non videtur vt ab eo incurratur, qui illam violare non intendit; esto faciat actum cui adiuncta est. Quod ex eo confirmatur, quia cum ex communi sententia, censura valide ferri non possit, nisi præcedat monitio aliqua, sub comminatione censuræ, inde vide-

tur consequens, censura non ligari eos qui illam omnino ignorant.

Vnde collige, excommunicatione lata contra percutientes clericos, non ligari ignorantem, eum quem percutit, esse clericum; aut percussorem cleri- ci, sub pœna excommunicationis prohibitam esse.

Sequitur 2. iam dicta procedere, non modo de ignorantia antecedente, quæ est causa operis, sed etiam de comitante, quæ non est causa illius. Quo fit ut non incurrat excommunicationem, clericum percutiens cum tali ignorantia; etsi habitualiter ita affectus sit, ut æquè percuteret, quamvis sciret esse clericum & excommunicationem ab iis incurri, qui clericum percutiunt.

Ignorantia tamen consequens, seu quæ voluntatè aliquo modo consequitur, non exusat a censura, siue ea sit directè volita, seu affectata, siue tantum indirectè, quo modo crassa, seu supina dici solet. Verum prior ignorantia minus excusat, quàm posterior. Imò si censura lata sit contra eos, qui tale quid scienser, vel temerario ausu egerint, vel agere præsumpserint, ignorantia crassa omnino excusare videtur.

Dubium est 2. de appellatione. Respondeo quando sententia excommunicationis, vel alterius censura simpliciter est lata, eam non suspendi per simplicem appellationem: at si tantum sit lata sub conditione, interiecta appellatione ante aduentum conditionis, suspendi, etsi postea conditio adueniat.

Porro tunc censura dicitur simpliciter, seu absolute lata, quando aliquis censura ligatur, propter actum sub comminatione censura, ipso facto incurrendæ prohibitum, sub conditione verò, quando superior præcipit subdito, ut faciat aut non faciat aliquid sub pœna excommunicationis, alteriusve censura incurrendæ.

Vnde si lata est excommunicatio contra clericos ludentes, clericus qui ludit est iam de facto excom-
muni-

municatus, adeoque per appellationem superuenientem impedire non potest, quin eiusmodi censuram incurrat. Si vero inferior præcipiat alicui sub pena excommunicationis, vt intra mensem compareat, talis censura per interpositam appellationem suspenditur, dummodo intra mensem appellatio fiat: adeoque non comparens tempore statuto, censuram non incurrit.

Vbi nota 1. ad vitandam censuram, non requiri formalem, seu expressam appellationem, sed virtuales seu tacitam sufficere, vt fit dum quis se submittit protectioni superioris, aut cum iter ad illum arripit, antequam censura innodatus sit.

Nota 2. vt non incurratur censura, requiri vt appellatio siue expressa, siue tacita fiat cum causa sufficiente, & probabili, vel saltem cum bona fide; ita vt appellans probabiliter existimet, sibi causam legitimam appellandi subesse. Vnde etsi interpositam appellationem postea minimè prosequatur, non propterea censuram incurret, cum desertio appellationis legitime inchoata, non efficiat vt vsus iurisdictionis, qui validè per eam fuit impeditus, denuo restauretur.

Nota 3. vt appellatio valeat, requiri vt appellans causam scripto exprimat, & superiori intimet, à cuius sententia prouocat. Quòd si causa apertè friuola est, & nullius momenti, appellatio ei innixa non impedit effectum censuræ, & superior ad quem appellatum est, eiusmodi appellationem admittere non debet.

Nota 4. appellationem non debere fieri per saltum, sed gradatim; quare excommunicatus sub conditione ad Archidiacono, non potest immediatè appellare ad Archiepiscopum, sed tantum ad Episcopum, nisi consuetudine aliter introductum sit. Potest tamen immediatè appellare ad summum Pontificem.

Nota 5. iam dicta non procedere in causa fidei, quia in ea appellatio non admittitur. Nec etiam in causis regularium, quando secundum regulam corrigun-

tur: iis enim à tali correctione appellare non licet.

Dubium est 3. de impotentia. Respondeo impotentiam faciendi quod præcipitur sub censura, ab ea incurrenda, excusare. Quod non tantum verum est de impotentia physica, sed etiam de morali, quando scilicet sine graui incommodo res præcepta fieri nequit. Vt si nequeat quis sine vita discrimine, so uere quod debet: tunc enim præceptum soluendi non obligat, adeoque nec censura ei annexa.

Aduerte tamen 1. eum qui cum adest tempus restituendi, excusatur de presenti ob impotentiam, ne censuram incurrat, eam nihilominus incursum, si factus postea potens non satis faciat. Quia terminus assignatus non est ad finiendam obligationem restituendi, sed ad non amplius differendam restitutionem. Quare si ex causa diu ius differtur, obligatio restituendi semper manet, eique quamprimum satisfieri debet.

Aduerte 2. si creditor terminum solutionis proroget non nisi eo adueniente censuram incurri. Quia cum ad instantiam illius, lata sit censura, negari iure nequit, quin possit illius effectum suspendere, prorogatione termini: quo elapso, debitor non satisfaciens censuram incurrit, ex vi præcedentis sententia, que adhuc viget. Neque ad hoc expectanda est noua sententia iudicis.

Dubium est 4. de metu. Respondeo grauem metum pure & simpliciter illatum, excusare ab incurrenda censura sicut excusat à culpa contra præceptum humanum, cui censura annexa est. Vnde si prohibeatur clericis sub pœna excommunicationis, deferre arma, clericus qui aliquando metu mortis, ea deferret, non incidet in censuram.

Quod si metus inuertiatur in contemptum religionis vel auctoritatis Ecclesiasticæ, multorum est sententia, eiusmodi metum non excusare à censura; quia nõ excusat à mortali, violationem præcepti Ecclesiastici, cui censura adiuncta est, verum hoc non caret

caret difficultate, quia etsi ex graui metu, in cōtem-
 ptum Ecclesie incusso, præceptum Ecclesiasticum
 violans, peccet mortaliter non tamē quatenus præ-
 ceptum illud violat, sed quia facit contra ius diui-
 num, & naturale, quo quis tenetur, etiam cum peric-
 ulo v. r. bonum commune religionis, & authori-
 tatis Ecclesiasticæ tueri. Quare cum censura præce-
 pto purè Ecclesiastico adnexa sit, non autem natura-
 li aut diuino, hinc plane consequens videtur, viola-
 torem præcepti Ecclesiastici, in eo casu, censuram
 non incurrere.

Imo iuxta communem sententiam, si homicidio,
 vel adulterio censura, ex præcepto Ecclesie, adnexa
 sit qui homicidium, vel adulterium ex graui metu
 perpetrat, non censetur peccare contra præceptum
 Ecclesiasticum, adeoque nec censuram incurrit; et si
 peccet contra præceptum naturale, & diuinum quo
 homicidium, vel adulterium prohibetur.

ARTICVLVS VI.

*De forma seu ritu ferenda censura, & de valo-
 re illius.*

QVBIVM est: an ferens censuram mentem suam
 exterius exprimere debeat. *Respondeo* 1. ad valo-
 rem censuræ requiri, vt intentio superioris eam fe-
 rentis exterius verbis, aliisue signis sufficienter ex-
 primatur; quia aliàs esset subdito ignota, nec pro-
 pter violari posset.

Respondeo 2. etiam requiri vt censura exprimatur
 in particulari, & non tantum in genere, quia censu-
 ra genericè spectata non existit, neque hominem af-
 fectere potest. Vnde si quid prohiberetur sub censura
 in genere, & non in specie sub excommunicatione,
 vel suspensione, &c nihil fieret.

Nota tamen, quando aliquid prohibetur sub excō-
 municatione, id non debere intelligi de excōmu-
 nicatio-

nicatione in genere, sed de maiori excommunicatione, vt patet ex vſu communi; adeoque censure ſic lata valet.

Reſpondeo 3. ſi quis ferret cenſuram ſolis verbis, ſine ſcriptura, aut ſine expreſſione cauſæ, etſi hoc ſufficeret ad valorem cenſuræ, ille peccaret mortaliter, ipſoque iure ſuſpenſionem ab ingreſſu Eccleſiæ & à diuinis officiis per meſem incurreret. Et idem dic de iudice, qui patri petenti non concederet exemplar ſcripturæ intra meſem. Iſta enim omnia ſub hac pœna in iure præcipiuntur. A qua tamen excipiendus Epicoſopus, cùm in iure ſpecialis illius mentio non fiat. itemque ij qui ex cauſa neceſſaria, & vrgente Cenſuram ſine ſcriptura ferre coguntur; & qui bona fide eam formam, tanquam minimè neceſſariam, prætermittunt.

Dubium eſt 2. an requiratur monitio. *Reſpondeo*, vt cenſura in aliquem licitè, aut validè feratur, requiri aliquam monitionem, ſeu comminationem: ſed cum diſcrimine. Nam vt incurratur cenſura latæ ſententiæ, ſiue à iure, ſiue ab homine, pro futura culpa, ſufficit notitia legis ipſius, qua ſtatuitur, vt quicumque hoc fecerit, ſit hoc ipſo excommunicatus, aliæ cenſura ligatus. Reus tamen à iudice citari debet, ne indiſta cauſa declaratur cenſura affectus.

Vt autem quis incurrat cenſuram ab homine inſtigendam, pro culpa præterita, in qua perſeuerat, aut pro qua ſatisfacere renuit, requiritur monitio canonica, qua reus agnoſcat ſe cenſuræ ſubijciendum, niſi à culpa abſtineat, aut ſi pro ea ſatisfacere recuſet.

Imò etſi cenſura ferenda ſit, ex præſcripto iuriſtamenti, vt qui hoc fecerit excommunicetur, verius eſt iudicem non debere ſine monitione, contra reum de crimine conuictum procedere; ne fortè cenſuram inſtigat, propter culpam merè præteritam, & emendatam.

Porro hæc monitio ex iure debet eſſe trina, interpoſita.

posito aliquot dierum intervallo. Ex causa tamen potest vna sufficere pro tribus; interdum etiam potest iudex statim post comminationem, censuram infligere, nisi reus obediat.

Quando censura fertur contra personam aliquam particularem notam, admonitio facienda est coram illa, adhibitis testibus idoneis. Quod si per dolum latet aut per vim impeditur, ne conveniatur, hoc probato, sufficit monitionem facere ad domum illius, aut si caret domicilio, in principali Ecclesia.

Dubium est 3. de valore censura. Respondeo 1. inuvalidam esse censuram, quando fertur ob causam falsam, quae à parte rei non subsistit, esto in iudicio per falsos testes sit probata. Quia ex supradictis censura neque licite, neque valide ferri potest, nisi propter peccatum. Unde sic excommunicatus non tenetur, secluso scandalo, se gerere tamquam excommunicatum.

Respondeo 2. idem dicendum esse, quando causa ob quam fertur censura, non est aequa, ut cum quis ob peccatum leue, graui censura afficitur. In dubio autem, an causa illa tali censura digna sit, nec ne, is in quem lata est, tenetur ex communi sententia, se gerere tamquam censura ligatum. Quia cum constat censuram latam esse, nec satis constat de iustitia illius, praesumendum est in fauorem ferentis.

Nota in dubio, an iudex censuram tulerit, non esse obligationem seruandi censuram. Idem dicitur quando constat latam esse censuram, sed merito dubitatur an sit lata sententia, an tantum ferenda. Quod si constat censuram latam esse, & ligare, dubitatur autem de absolutione, dubitans debet se gerere tamquam adhuc ligatum. Sed quid si dubium sit de potestate ferentis? Distinguo. Si est in possessione ferendi censuram, valet censura ab eo lata, secus si non sit in possessione.

Respondeo 3. ferentem censuram in aliquem ex odio, alioque prauo affectu peccare; valere tamen censuram,

ram, si subsit iusta causa eam ferendi, & necessarius ordo iuris non sit prætermittendus.

ARTICVLVS VII.

De eo qui potest absoluere à censura.

DVBIVM est 1. quis possit absoluere à censura iuris reseruata vbi per censuram iuris, non modo ea intelligitur, quæ per statutum Papale lata est, sed etiam quæ per Episcopale. *Respondeo* eum tantum ab hac censura posse absoluere, qui eam tollit, vel eius superiorum aut successorem in dignitate, vel eum qui ab iis habet facultatem. Quia per reservationem facultas absoluendi aliis adimitur.

Si verò censura iuris non sit reseruata, quilibet Sacerdos ad confessiones audiendas approbatus, ab illa absoluere potest, nisi specialis quædam locorum prohibitio, aut consuetudo obstat.

Dubium est 1. quis possit absoluere à censura lata ab homine per sententiam generalem, aut particularem. *Respondeo* quando talis censura est reseruata, eam iure communi non posse tolli nisi a ferente, vel ab eius superiore, ut successore, aliove habente specialem facultatem ab illis, vt perspicuum est.

Respondeo 2. apud omnes certum esse, censuram particularem distinctè in aliquem latam, non nisi à prædictis tolli posse. Vnde si Episcopus Titium excommunicauit ob delictum præteritum, talis excommunicatio, etsi alioqui expressè non reseruata, tolli non potest à Parocho, vel à simplici Sacerdote ad confessiones audiendas deputato sine speciali commissione Episcopi. Quia id non posset fieri sine iniuria ferentis, vt per se patet. Et idè à pari dicendū videtur de censura, per sententiā confusè lata contra aliquos ob speciale delictum præteritum; hæc enim multis particularibus æquiualeat, & cum non sit lata sine causa

causæ discussione, turbaretur iurisdictionis ferentis, si ab alijs quàm à prædictis tolleretur.

Respondeo 3. maiorem esse difficultatem de censuris non reservatis, latis ab homine per sententiam generalem, pro culpis futuris. Nonnulli enim contendunt, eas non posse tolli nisi à ferente, vel alio habente eandem, aut maiorem potestatem; quia nulum est ius quo talis facultas inferiori tradatur. Multi tamen existimant idem de his censuris dicendum esse, ac de censuris iuris minimè reservatis, adcoque eas à quolibet Sacerdote, habente facultatem absolvendi à peccatis mortalibus, tolli posse. Quia cum censura iuris non reservata, ideo ab inferioribus tolli possunt, quia verisimile est legislatorem velle, ut ab iis tollantur, cū sibi eas non reservaverit, ut iura ipsa loquuntur; dicendum videtur ob eandem rationem, censuras ab homine latis, per sententiam generalem, pro culpis futuris, eodem modo tolli posse, si non sunt reservata. Atque amba hæ sententia sunt probabiles, & in praxi tutæ, quamvis prior sit tutior. Vbi tamen consuetudo posteriori repugnat, prior absolute amplectenda est. Ut autem istæ resolutiones clariùs intelligantur.

Nota 1. sede vacante, posse Capitulum absolvere à censuris ab Episcopo latis quia Capitulum Episcopo quoad iurisdictionem succedit. Dico, sede vacante, siue Episcopus sit mortuus, siue non.

Nota 2. posse Episcopum absolvere à censuris latis ab Abbate, vel Archidiacono, vel Archipresbytero sibi subditis. Peccaret tamen contra debitum ordinem, si id faceret irrequisito inferiori, qui censuram tulit, & non exigendo præviam satisfactionem, ab eo qui censura fuit ligatus.

Nota 3. Vicarium Generalem Episcopi habentem tantum commissionem ordinariam, & uniuersalem in tam Diocesim, non posse absolvere à censuris nominatim in aliquem ab Archidiacono, aliove inferiori latis, sed ad hoc commissionem specialem

accipere debere. Vnde à fortiori requiritur speciale mandatum vt possit absoluere à casibus, aut censuris Episcopo reservatis.

Nota 4. non posse Archiepiscopum absoluere subditos suorum Suffraganeorum, quos ipsi, vel eorum Vicarij Generales censura affecerunt, nisi in casu appellationis, aut visitationis.

Nota 5. posse Episcopum ex Trid. absoluere in foro conscientia suos subditos in propria Diocesi, à casibus, & censuris summo Pontifici reservatis. Quod intellige, de casibus occultis, seu non publicis, nec ad forum contentiosum deductis, aut si deducta sūt, non probatis.

Dico, in foro conscientia, non eo sensu vt absolutio à censuris non detur nisi in foro penitentia, sed ita vt non prosit pro foro externo; adeoque detur priuatim sine notario, & testibus.

Nota 6 posse Episcopum absoluere suum subditum à censura publica Papæ reservata, quando qui eam incurrit, non potest sine graui incommodo Pontificem adire. Si tamen potest ad Legatum, vel Nuntium Pontificis recurrere, ad id tenetur, vt ex iure constat. Verum etsi posset adire priuilegiatum si habet copiam illius, non puto teneri, cum iura ad eum non obligent.

Nota 7 quando Pontifex in Iubilæo, vel aliàs concedit facultatem generalem absoluendi à casibus sibi reservatis non modo posse, ex multorum sententia, confessarios approbatos absoluere à peccatis, & censuris sedi Apostolicæ reservatis, sed etiam ab iis quæ sunt reservata à locorum Ordinariis. Quia qui concedit maius, censetur concedere & minus. Verum hæc sententia nobis paulò dura videtur, quia non est credendum, quod Papa intendat derogare auctoritati Prælatorum inferiorum, nisi id aliquo modo exprimat.

Nota 8. ex Concilio Trid. sess. 14. cap. 7 quemlibet Sacerdotem posse in articulo mortis constitutum, ab-

absoluere à quibuscunque casibus, & censuris reser-
uatis. Imò aliqui dicunt quemlibet Sacerdotem id
posse, quamuis adsit Superior, vel proprius confessa-
rius quia Concilium videtur absolute potestatem il-
lam pro eo articulo concedere, & non tantum defi-
ciente confessario, cum dicat simpliciter, nullam ef-
feruationem in articulo mortis. Atque hoc val-
de probabile est, quamuis oppositum sit tutius, &
semper consulendum, nisi grauis causa obstet; quia
quando agitur de salute aeterna, certiora sunt eligen-
da. Vnde ne hac in re erretur.

Nota 9. simplicem Sacerdotem non debere absol-
uere constitutum in articulo mortis, nisi à censuris
quae impediunt susceptionem Sacramentorum, vel
Ecclesiasticam sepulturam, nimirum ab excommu-
nicatione, & interdicto personali. Debere etiam iu-
ramentum exigere a poenitente, sese presentandi
proprio superiori, quam primum id fieri poterit.
Quod si poenitens postea promissis stare negligat, in
similem censuram reseruatae eo ipso incurret: nisi
absolutionem à priori obtinuerit ab aliquo confessa-
rio, habente facultatem ab ea extra mortis articu-
lum absoluendi.

ARTICVLVS VIII.

De absolutione à censura.

QVBIVM est, quid requiratur in forma absolutio-
nis. *Respondeo* validam esse absolutionem à censu-
ris, datam illis verbis *Absoluo te.* Vnde si Sacer-
dos illis verbis intendat poenitentem absoluere à
censuris, & à peccatis confessis, id ad vtrumque suffi-
cit. Exprimi tamen solet censura à qua quis libera-
tur, & causa ob quam eam incurrit, hoc vel simili
modo: *Absoluo te ab excommunicatione, quam, ob
percussionem clericis, incurristi.* Imò hac expressio
necessaria est, quando poenitens plures eiusdem ra-
tionis

tionis censuras incurrit, & ab vna tantum absoluitur.

Nota ex communi sententia, posse summum Pontificem solis nutibus aliquem absoluere à censura; alios verò Prælatos inferiores non posse ab ea absoluere sine verbis aut scriptura.

Dubium est 2. an qui pluribus censuris ligatus est, possit valide absolui ab vna, etsi non absoluitur ab alia *Respondeo* affirmatiue. Censuræ enim non tolluntur per formam aliquam omnibus repugnantem, sicut quodlibet peccatum mortale tollitur per gratiam, quæ cum nullo peccato mortali, ex lege ordinaria coherere potest. Vnde etsi censura sint eiusdem rationis, v. c. plures excommunicationes, ob percussionem Clerici, incurræ, vna potest validè tolli sine alia.

Nota 1. pluribus Censuris irretitum, qui petit absolutionem ab vna, non absolui ab aliis, etsi absolues generalem absolutionem ei impendat Quia credibile est intentionem absoluentis limitari, iuxta petitionem absoluentis. Et hoc verum est, etiam si petens absolutionem ab vna determinatè, vellet absolui ab omnibus; quia verba absolutionis, etsi indefinita, non debent extendi iuxta petentis intentionem, cum ignota sit, sed iuxta verba illius. Si tamen petitio esset absoluta, & absolutio similiter, omnes censuræ ablatae essent, nisi ex intentione absoluentis forma esset limitata, ad aliquam specialem censuram.

Nota 2. ista præsertim in foro externo locum habere, quia etsi in Sacramento pœnitentiæ aliqua censura inculpabiliter prætermittatur, Sacerdos generalim ab omnibus absolvens, in quantum potest, & pœnitens indiget, censetur habere intentionem omnes tollendi. Si tamen non intendat auferre nisi censuram in confessione declaratam, ea tantum tollitur. Quare optimum consilium est, vt pœnitens generalem absolutionem ab omnibus petat.

Nota

Nota 3. absolutionem generalem non esse extendendam ad censuram, à qua non potest Sacerdos, cui fit confessio, licite absoluerè, nisi præmissa satisfactione, etsi validè possit. Quia credendum non est, quod velit absolutionem extendi ad censuram, à qua tunc sine peccato mortali per se loquendo absoluerè nequit. Vnde si pœnitens eiusmodi censuræ in confessione non meminit, absolutio licet generalis, in eam non cadit.

Dubium est 3. an quando aliquis censura affectus est, propter iniuriam quam alteri intulit, vt absolutio valeat, præmittenda sit satisfactio. *Respondeo 1.* eum qui habet potestatem ordinariam absoluendi à censuris, posse validè absoluerè pœnitentem, antequam parti læsæ satisfecerit: quia talis absolutio nullo iure irritatur. Ita tamen absolvens graviter peccat, quia pœnitens obtenta absolutione à censura, parti læsæ satisfacere non curabit.

Respondeo 2. valere etiam, ex communi sententia, absolutionem non præmissa satisfactione ab eo datam, qui habet facultatem delegatam; absque limitatione, præmittendæ satisfactionis. Quia gerit vires Ordinarij qui sic validè absoluerè potest, & verba concessionis tantum valent, quantum sonant.

Respondeo 3. si concessio prædictam limitationem expressè contineat, non valere absolutionem datam antequam pœnitens satisfecerit. Vnde certum est, quando privilegium est concessum sub hac forma, *non possit absolui, nisi satisfecerit*, absolutionem datam ante satisfactionem, nullius esse valoris.

At quando datur sub illis verbis, *Concedo tibi facultatem absoluendi, satisfacta parte*, nonnulli putant hanc non esse clausulam irritantem, sed iis verbis moneri delegatum, quid præstare debeat, antequam absoluat. Alij tamen oppositum sentiunt; quia dare facultatem absoluendi satisfacta parte, perinde videtur ac dare illam facultatem, supposita satisfactione, & non aliter.

Nota 1. quando pœnitens aut simpliciter, aut moraliter, seu sine graui incommodo non potest satisfacere, & absolutio nimis esset differenda, delegatū posse eum absolueri, etsi in priuilegio cautum sit ne absoluat, nisi præmissa satisfactione. Quia verisimile non est delegantem velle, vt pœnitenti quantum est ex se legitime disposito, negetur absolutio à censura, defectu conditionis impossibilis.

Nota 2. debere tunc pœnitentem, antequam absoluat à censura, exhibere cautionem pignoratitiam, vel fideiussoriam, vel saltem, si alias non possit, iuratoriam; ita vt sub iuramento spondeat se satisfacturum, cum primum potuerit.

Nota 3 si omnibus accuratè iuxta regulas conscientie, perpeasis, dubium manet, an pœnitens teneatur satisfacere, non esse necesse vt satisfactio præcedat absolutionem, etsi facultas absoluendi non nisi sub illa conditione data sit. Ac multo minus si nulla sit pars læsa, cui satisfactio facienda sit, restitutione pecunie, vel aliorum bonorum.

Nota 4 excommunicatum donec satisfecerit, non esse liberum ab excommunicatione, eo ipso quod satisfecit, sed præterea indigere absolutione à tali censura. Si quis tamen sit interdictus, vel suspensus donec satisfecerit, posita satisfactione, tollitur interdictum, vel suspensio.

Dubium est 4 an dolus, vis, aut metus irriret absolutionem à censura. *Respondeo 1.* hanc absolutionem obtentam per dolum, circa causam finalem, nullius esse valoris: quia superior non nisi tali causa subsistente, intendit absolueri, vt si pœnitens falso dicat se parti satisfecisse valere autem si dolus versetur tantum circa causam impulsuā, sine qua scilicet data esset absolutio, et si non tam facile.

Respondeo 2. absolutionem à censura obtentam per vim, aut merum iniuriosum, cadentem in virum constantem, à iure irritari, nec immeritò; quia sic disciplina Ecclesiastica cluditur, & enervatur: imò qui sic abso-

olutionem obtinet, in nouam excommunicationē irritat. Nec refert quod censura ex metu lata non sit irrita, si aliunde iusta sit. quod enim valeat, id nō laedit disciplinam Ecclesiasticam, quin potius eam firmat, et modo eam obtinendi sit iniurius.

Dubium est 5. an non tantum Ordinarius, sed etiam delegatus possit absoluere à censuris, extra confessionem. *Respondeo* posse, tum quando facultas absoluedi ei concessa est generalis, & absoluta; tum quando datur illi facultas absoluedi à censuris, in foro confessionem a: talis enim restrictio non significat, absolutionem non esse dandam nisi audita confessione, sed eam non profuturam in foro exteriori, nec impedireturam quin Superior possit in absolutum inquirere, eique iustam pœnam imponere.

Quod si detur illi facultas absoluedi à censuris, in foro Sacramentali, sic non poterit valdè reum absoluere, nisi audita confessione Sacramentali, vt in lugalibus fieri solet. Et idem dicendum videtur, si accipiat potestatem absoluedi in foro pœnitentiæ; quanquam non desint qui putent, eum tunc posse absoluere à censuris, extra confessionem, iniuncta salutaris pœnitentiæ.

Nota 1. absolutum à censura in foro Sacramentali, non egere noua absolutione in foro externo; posse autem constare de illa absolutione, ex attestatione confessarij, cum consensu pœnitentis facienda, si opus sit.

Nota 2. absolutum in foro interiori, posse se gerere tanquam absolutum, coram iis qui norunt eum fuisse absolutum, non autem coram aliis qui id ignorant, nisi etiam censuram ab eo incursum, ignorent.

(. . .)